

*Москальов Д. М.,**кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри східної культури та літератури
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ПЕРСОНАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Мета роботи полягає в спробі визначити структуру функціонально-семантичного поля (ФСП) категорії персональності в японській мові, виділивши в ньому ядро та периферію; визначити основні та периферійні способи вираження персональності в японській мові.

Методологія базується на принципах функціональної граматики.

За результатами виконаної роботи було показано, що функціонально-семантичне поле персональності в японській мові виглядає так: центром поля є особові займенники першої та другої особи, оскільки, навіть попри їх чисельність та особливість значення кожного з них, вони виконують ті самі функції, що й особові займенники в інших мовах, а саме, безпосередньо вказують на особу. Можна навіть сказати, що особові займенники в японській мові є точнішими за особові займенники в багатьох інших мовах, оскільки вони вказують не тільки на положення учасника відображеної ситуації по відношенню до ситуації мовлення, а і на соціальні, гендерні та вікові ознаки учасників ситуації мовлення, а також на відносини між ними. Виконують цю функцію вони точніше і ширше за їх, наприклад, українські аналоги на кшталт «ви» (гоноративне значення якого розмивається через функцію множини другої особи) і роблять це, не використовуючи периферійні лексичні засоби (наприклад, «Ваш покірний слуга»). Проміжок між центром та периферією займають займенники третьої особи, оскільки вони вказують на особу, що знаходиться поза ситуацією мовлення.

Периферія функціонально-семантичного поля персональності поділяється на ближню та віддалену периферію.

До ближньої периферії належать ті граматичні форми, в яких навіть без використання займенників та знання позамовного контексту очевидно, до якої особи відноситься висловлювання. Такими є, зокрема, форми способу вираження бажання, форми наказового способу, форми спрямованості дії. Оскільки ці граматичні форми вказують на особу без допомоги займенників, їх можна було б поставити в центр поля персональності, однак, оскільки додавання до цих форм особових займенників не спричиняє ніяких граматичних помилок, то це означає, що функція цих форм, хоча і є важливою, особливо в контексті японської мови, але не є необхідною.

До віддаленої периферії ФСП персональності належать ті форми, в яких без використання займенника функція позначення особи виражена неявно або не виражена зовсім.

Висновки. ФСП персональності в японській мові містить ядро (особові займенники) та периферію, яка включає ряд форм, що вказують на особу. При цьому, попри особливості використання в японській мові особових займенників, вони все ще є найточнішим засобом вираження функціонально-семантичної категорії пер-

сональності, що, звісно, не зменшує ролі тих мовних засобів, які допомагають знайти особу в ситуаціях, коли особові займенники відсутні. Не дивлячись на те, що ці засоби описані нами як периферійні, оскільки вони просто замінюють займенники, в багатьох випадках саме вони є основними указниками на особу в висловлюванні.

Ключові слова: японська мова, персональність, функціонально-семантичне поле.

Вступ. Особливістю японської мови є багаточисельність особових займенників, і разом з тим (через відсутність особового відмінку дієслів та необов'язковість наявності суб'єкту в висловлюванні) – неочевидність вираження особи. Причиною цього є особливе мовне світосприйняття японців, збережене завдяки багатовіковій ізоляції. Японській лінгвіст Окутсу Кей-чиро зазначає: «Є така думка, що японська мова «розпливчата» частково тому, що суб'єкт та інші іменники часто видаляються, але, якщо мовець та той, хто слухає усвідомлюють вербальний та невербальний контекст, в якому відбувається висловлювання, все, що насправді відбувається – це те, що вони не повинні нескінченно говорити про речі, які вони обидва знають. Більше того, японська мова – надзвичайно раціональний, економний тип мови, що залежить від контексту» [1]. Можна сказати, що для японців сама дія з суб'єктом є важливішою за постійне його називання. Це прямо стосується категорії персональності, адже свідчить про те, що еліптичний займенник є надзвичайно важливим елементом японської мови.

Окрім цього, японське світосприйняття можна бачити в їх міжособистісних та міжкласових відносинах, що виражаються в системі гоноративів. Як пише японський вчений Екояма Цунеакі, важлива особливість японської мови полягає в тому, що один і той самий зміст виражається по-різному в залежності від суспільних відносин між людьми. Саме з ввічливістю пов'язана величезна кількість особових займенників, оскільки вибір займенників залежить від статі, віку та соціального статусу мовця.

У середньовічній Японії, особливо в пізні середньовіччя, система ввічливості була ще складніше, ніж зараз, а правила вживання форм ввічливості – набагато жорсткіші. Мовець не міг виходити за межі мовних норм, встановлених для нього. В основному, за рахунок цього, кількість форм ввічливості в час пізнього феодалізму була надзвичайно великою. Наприклад, в мові XVII – початку XIX ст. зафіксовано 31 займенник першої особи, 48 займенників другої особи [2].

В сучасній японській мові займенникові значення являють собою не менш складний та різнорівневий комплекс, а способи вираження значення персональності проявляються на різних рівнях мови.

Мета дослідження полягає в спробі визначити структуру функціонально-семантичного поля (ФСП) категорії персональності в японській мові, виділивши в ньому ядро та периферію; визначити основні та периферійні способи вираження персональності в японській мові.

Щоб визначити структуру ФСП персональності в японській мові, необхідно проаналізувати основні засоби, що вказують на особу в реченні. Для цього доцільно почати із засобів, що знаходяться в центрі (а також найближчі до нього) функціонально-семантичної категорії персональності, а саме – займенників.

Займенники сучасної японської мови не складають єдиної та однорідної системи. В.М. Алпатов виділяє чотири підсистеми: старшу чоловічу, старшу жіночу, молодшу чоловічу, та молодшу жіночу [3]. На вживання особових займенників також впливають соціальні та професійні розбіжності. Основними займенниками першої особи, що використовуються в сучасній японській мові є *わたし*, *わたくし*, *あたし*, *僕*, *俺*. До них можна додати *儂*, що використовується чоловіками літнього віку та *うち*, що використовується переважно в кансайському діалекті. Таким чином, в старшій чоловічій знаходяться підсистеми знаходяться *わたし*, *わたくし*, *僕*, *俺*, *儂*; в молодшій – *私*, *わたくし*, *僕*, *俺*; в старшій жіночій – *わたし*, *わたくし*; молодшій – *わたし*, *わたくし*, *あたし*, *うち*.

Також необхідно зазначити, що особові займенники першої особи дуже часто виносяться за межі речення, і коли мовець говорить, не використовуючи займенників, це означає що він скоріш за все говорить про себе (*昨日夜まで働いた* – «[Я] вчора працював до ночі»).

Замість використання особових займенників може використовуватися вказівний займенник *こちら*, що перекладається як «тут». Діти та підлітки жіночої статі замість займенників інколи говорять про себе у третій особі, використовуючи власне ім'я з гоноративним суфіксом – *ちゃん*.

Таким чином, вибір особового займенника першої особи пов'язаний з відносинами між співрозмовниками та соціальним положенням учасників розмови. В цілому, можна сказати, що в кожній підсистемі існує особовий займенник, який є немаркованим членом протиставлень, і може вживатися в різноманітних ситуаціях. В жіночих підсистемах таким займенником є *私*, чоловічих це *僕*. Цим займенникам протиставлені інші, пов'язані з ввічливим ставленням до співрозмовника. В молодшій чоловічій підсистемі *わたし* та *わたくし* передають підкреслену ввічливість, а *俺* – неповагу та фамільярність. В жіночій підсистемі *わたくし* передає підкреслену ввічливість, а *あたし* фамільярність.

До займенників другої особи сучасної японської мови відносяться *あなた*, *あんた*, *君*, *お前*, *てめえ*, *貴様*, *己*. Як і займенники першої особи, займенники другої зазвичай не використовуються в розмові, оскільки це вважається неввічливим. Замість них, до співрозмовників звертаються у третій особі, використовуючи прізвище або слова, що позначає їх соціальний стан (посада, звання і т.д), часто використовується слово *先生* (сенсей; вчитель, лікар). Через це, деякі дослідники відносили слово *先生* до числа займенників другої особи. Окрім *先生* існують і інші ввічливі способи звернення, як наприклад *お嬢さん* (пані), *奥さん* (чужа дружина), *社長* (директор фірми). Вони не можуть вважатися займенниками з грама-

тичної точки зору і представляти центр ФСП персональності, однак можуть бути віднесені на периферію поля.

Таким чином, займенники першої особи і займенники другої окрім простого вказання на особу, також вказують і на її стать, вік, соціальний статус та її відносини зі співрозмовником. Порівнюючи їх функції, можна сказати, що при виборі особового займенника першої особи виражається її ставлення до всіх інших людей і себе в порівнянні з ними, а при виборі особових займенників другої особи – виражається ставлення до конкретної людини. Маються на увазі ті займенники першої та другої особи, які мовець вибирає сам (тобто при близькому спілкуванні), а не ті які обумовлені «зовнішнім впливом» (формальністю або неформальністю).

Окрім цього, можна бачити кореляцію між особовими займенниками першої особи, що вживаються мовцем та займенниками другої особи, які мовець вживає до співрозмовника. Так, *わたし* та *わたくし* зазвичай буде використовуватись з *あなた*, *僕* та *あたし* з *あんた* та *君* і нарешті *俺* з *お前*. Таким чином можна виділити чітко розділені рівні ввічливості, які впливають з такого поділу, та пересвідчитись у тому, що категорія позначення особи та категорія позначення відношення однієї особи до іншої тісно пов'язані одна з одною в японській мові.

Далі від центра поля персональності знаходяться займенники третьої особи. Найбільш використовуваними займенниками третьої особи сучасної японської мови є *あの方*, *あの人*, *奴*, *此奴*, *其奴*, *彼奴*, *彼* та *彼女*. На відміну від займенників першої та другої особи, всі займенники третьої особи можуть вживатися як чоловіками так і жінками.

На відміну від особових займенників третьої особи в українській мові, займенники японської є більш точними, оскільки завжди вказують на особу, на відміну від української мови, де займенники третьої особи разом із властивістю вказувати на особу також мають властивість вказувати на предмет, що розмиває їх значення. У той же час, можна сказати, що займенники *あの方*, *あの人* та *奴* не вказуючи на стать особи, не досить точно вказують на особу. Але це кореспондує з особовими займенниками третьої особи в інших мовах (*вони* в українській або *they* в англійській). Тому, можна вважати, що особові займенники третьої особи мають посідати місце між центром та периферією поля персональності.

Периферія поля

Переходячи до периферії поля, необхідно звернути увагу на множину, яка в японській мові утворюється за допомогою множинних суфіксів, що додаються до іменників або особових займенників. Такими суфіксами є *達* – нейтральний суфікс, що формує множину. Виключенням є *友達* – «друг». Додавання суфікса множини завжди означає «слово n + інші такі, як слово n». Наприклад: *私達* (ми, тобто я + інші; такі як, я; я та ти, хто зі мною), *先生達* (вчителі, тобто вчитель та інші вчителі), *山田達* (Ямада та такі, як він). В останньому випадку можуть матися на увазі як «Ямада та його рідні», так і «Ямада та такі, як він».

Формальний суфікс *方* завжди вказує на групу, що не включає мовця. Наприклад: *あなた方* – «ви та всі інші. Неформальний суфікс *ら*, надає займенникам грубого відтінку. Наприклад, *彼ら*, *僕ら*, *俺ら*. Часто використовується з грубими займенниками наприклад, *奴ら*, *あいつら*, *きさまら*, *お前ら*.

Суфікс *共* може бути або дуже ввічливим, або образливим. Виражає заниженість та скромність у осіб, до яких застосо-

вється. Якщо мовець застосовує його до себе, то цей суфікс виражає скромність, і є надзвичайно ввічливим способом говорити про себе. Якщо ж він застосовується до інших, то може бути сприйнятий як поблажливий, а тому може бути сприйнятий як грубий.

Також слід зазначити, що множинні суфікси – це не єдиний спосіб вираження множини. Так, множина ще може позначатися за допомогою форманта 々, який повторює звук попереднього ієрогліфа. Деякі слова з 々 мають значення множини (人々 «люди»). Серед особових займенників японської мови таким словом є 我々. Це займенник, що означає множину першої особи, утворений від архаїчного особового займенника першої особи 我. Хоча 我 більше і не використовується, його множинну форму можна зустріти і сьогодні. Цей займенник означає «ми», але замість значення «я та ще хтось» він скоріше виражає «ми як група людей».

Як і в випадку із особовими займенниками однини, займенники множини точніше вказують на особу порівняно з українською мовою, оскільки вибір суфікса виражає ставлення мовця до особи, про яку йде мова, або вказує на ситуацію, в якій знаходиться мовець (офіційна/неофіційна). Окрім того, завдяки тому, що множина виражається суфіксом, можливо вказати на стать осіб, про яких йде мова, наприклад: 彼ら або 彼女達. Це, однак, не змінює того, що множина особових займенників за своєю суттю розпливчато вказує на особу. Візьмемо, наприклад, 彼ら. Дійсно, з цього слова можна зрозуміти, що мова йде про чоловіків, та те, що мовець виражає зневажливе/дружнє ставлення до осіб, про яких йде мова. Проте 彼ら залишається не прямою вказівкою на особу (він), а на групу осіб (він + він + він...), тому і займає місце на периферії поля персональності.

Як і українська, японська мова має один зворотній займенник – 自分, що виконує ті самі функції, що і український аналог «себе», тобто вказує на особу, що виконує дію спрямовану на неї саму. 自分 часто використовується з означальним займенником 自身 «сам». Також, хоча і досить нечасто, 自分 може вживатися як особовий займенник першої особи.

Ще один тип займенників, що несуть функцію персональності є відносний займенник 誰 та більш ввічливий варіант 何方. Вони знаходяться на периферії поля персональності, тому що вони дуже розпливчато вказують на особу.

Отже, японська має велику кількість різних займенників всіх типів, що пов'язано з особливим ставленням до ввічливості та особливостями структури японської мови, в якій не прийнято використовувати особові займенники першої та другої особи в усному мовленні. Завдяки такій кількості займенників вони не просто вказують на особу, а також виражають соціальний, гендерний, віковий, статус учасників ситуації мовлення, а також, виражають емоційне забарвлення, з яким учасники ситуації мовлення виражають своє відношення до співрозмовника та позначають своє місце в суспільстві.

Ознаки вираження категорії персональності без участі займенників

Попри величезну кількість особових займенників, знайти особу в японському реченні може бути непросто. Причинами для цього є відсутність в японській мові особових відмінків дієслів, та еліптичність особових займенників-підметів. Відповідно, в таких реченнях, де займенник не фігурує, категорія персональності виражається виключно за допомогою периферійних засобів.

Так, в реченнях із модальним значенням бажання, спосіб утворюється через приєднання суфікса たい до другої основи дієслова. Якщо форма на たい закінчує висловлювання, то це висловлювання може означати тільки висловлювання першої особи. Якщо ж формант たい не завершує речення (どこへ行きたいのですか – «Куди хочеш йти?»), то висловлювання може стосуватися другої особи.

В минулому часі функція вказання на особу たい стає більш розмитою:

飲みたい薬は何でも飲むことができた – «Міг приймати всі ліки, які хотів». Дане висловлювання може стосуватися як третьої, так і першої особи.

Інша форма вираження бажання たがる прямо протилежна по своїй функції. На відміну від たい, функцією たがる є вираження бажання усіх осіб окрім першої особи: 読む читати, 読みたがる хоче (хочуть) читати.

Отже, форма たがる та форма たい, у теперішньо-майбутньому часі, можуть виконувати функцію вказівки на особу навіть без допомоги займенників.

Таку ж функцію має і форма вираження бажання на てほしい. Ця форма висловлює бажання (прохання) про виконання дії в інтересах мовця, або бажання, щоб наступив який-небудь стан: 明日は早く来てほしいんだが – «Я хотів би, щоб ти завтра прийшов раніше». Як і たい, що знаходиться в кінці висловлювання, てほしい теж вказує на першу особу.

Ще одним способом дієслова, який має функцію позначання особи, без допомоги займенника є наказовий спосіб. Проста форма наказового способу співпадає з четвертою основою дієслів першого відмінювання та з п'ятою основою дієслів другого відмінювання: 見よ – Дивись!; 食べよ – Їж!; しろ – Роби!

Дієслова другого відмінювання мають ще одну форму простого наказового способу, що утворюється шляхом приєднання до другої основи дієслова суфікса ろ: 見ろ, 食べろ. Проста форма наказового способу вживається в усному мовленні задля вираження грубого або неофіційного наказу.

Окрім цього, ще одним способом виразити наказ є форма на なさい, та її скорочена форма: お遊びなさい – «Розважайтесь!», お遊び – «Розважайся!». Форма на なさい окрім вираження наказу виражає також і рекомендацію. Скорочена форма なさい виражає ввічливий наказ.

Найбільш розповсюдженою формою наказового способу в усному мовленні є форма на てください, яка виражає не наказ, а прохання: 窓を開けてください – «Відкрийте, будь ласка, вікно». Більш ввічливою формою вираження прохання є てくださいませんか. Формою близькою до てください є てくださいませんか (大きい声で話しててくださいませんか – «Чи не можете ви розмовляти гучніше?»).

Вираження значення наказу реалізується також за допомогою слова 頂戴, яке використовується дітьми та жінками: 見せて頂戴 – «Покажи мені!».

Слід зазначити, що стосовно засобів вираження необхідності, серед дієслівних форм та аналітичних конструкцій із значенням необхідності, не всі мають властивість вказівки на конкретну особу. Так при використанні конструкції なければならぬ або なくてはならぬ із значенням обов'язковості, необхідності або змушеності дії, пряме вказання на особу відсутнє, і може бути визначене тільки завдяки контексту. Так само дієслово із суфіксом べき також не вказує безпосередньо на особу (読むべき – «те, що заслуговує на прочитання»).

Дієслівні форми із функцією спрямованості дії (директив) також можна віднести до засобів вираження персональності без участі займенників. Директивні форми показують, в інтересах якої особи виконується дія. В ролі допоміжних дієслів при утворенні директива виступають дієслова: やる, 上げる, 差し上げる, 呉れる, 下さる, 貰う, 戴く. Розбіжності в вживанні цих дієслів, як у самостійному, так і у допоміжному значенні визначаються за соціально-особистісними умовами. Форми директива можна поділити на групи за їх функціями:

Перша група: てやる, て上げる, て差し上げる. При використуванні цієї форми директиву особа виконує дію в інтересах іншої особи. Якщо підмет позначає першу особу, то дія виконується в інтересах другої та третьої особи.

Варіанти спрямованості, що виражаються формами てやる і てあげる можуть бути такими: від першої особи до другої чи третьої («я – для тебе», «я – для нього»). Від другої особи до третьої («ти – для нього»); від третьої особи до третьої («він – для нього»). Наприклад: 弟におもちゃを買ってやりました – «Я придбав своєму молодшому братові іграшку».

Форми на てやる, て上げる і て差し上げる ніколи не використовуються для позначення спрямованості дії від 2-ї та 3-ї особи до першої.

До другої групи входять てくださる та てくれる (менш вічлива форма). При вживанні цих форм директиву особа, що виконує дію, виражену підметом, робить це в інтересах першої особи (мовця) або особи, що відноситься до сфери мовця.

Варіантами спрямованості, що виражається формами てくれる і てくださる можуть бути: від другої та першої особи («ти – для мене»); від третьої до першої особи («він – для мене»); від другої чи третьої особи до третьої («ти (він) – для нього»), із сфери першої особи («він – для близької мені людини»). Наприклад: 郵便屋さんが道を教えてくださいました – «Мені показав дорогу листоноша»

В третю групу входять ていただく та てもらう (менш вічлива). Вживаючи цю форму директиву, особа, що виражена підметом, відчуває сприятливі наслідки дії, що позначена основним дієсловом у формі директива: この本は母に送ってもらいました – «Цю книгу прислала моя мати».

В формі теперішнього-майбутнього часу директив てもらう, ていただく використовується для вираження спонукання, близького до наказу: バスが故障したので、ここで降りていただきます – «Оскільки в автобусі сталася несправність, прошу тут вийти».

Також, дієслово в формі директива てもらう, ていただく може бути оформленим суфіксом вираження бажання たい. Форма на ていただきたい є однією за найбільш поширених форм вираження прохання: もっと早く来ていただきたいです – «Хотів би, щоб ви прийшли раніше»

Отже, проаналізувавши деякі форми дієслів, в ситуаціях, де займенник-підмет є еліптичним, можна зробити наступні висновки. З точки зору категорії персональності, форми японських дієслів можуть бути поділені на ті, які вказують на особу навіть при відсутності займенників, і ті, спрямованість яких може бути зрозуміла тільки виходячи із контексту. Засобами, які допомагають

знайти особу в висловлюванні, є форми способу вираження бажання たい, たがる, てほしい, форми наказового способу, форми спрямованості дії.

Висновки. Загалом можна говорити, що функціонально-семантичне поле персональності в японській мові виглядає так: центром поля є особові займенники першої та другої особи, оскільки, навіть попри їх чисельність та особливість значення кожного з них, вони виконують ті самі функції, що й особові займенники в інших мовах, а саме, безпосередньо вказують на особу. Можна навіть сказати, що особові займенники в японській мові є точнішими за особові займенники в багатьох інших мовах, оскільки вони вказують не тільки на положення учасника відображеної ситуації по відношенню до ситуації мовлення, а і на соціальні, гендерні та вікові ознаки учасників ситуації мовлення, а також на відносини між ними. Виконують цю функцію вони точніше і ширше за їх, наприклад, українські аналоги на кшталт «ви» (гоноративне значення якого розмивається через функцію множини другої особи) і роблять це, не використовуючи периферійні лексичні засоби (наприклад, «Ваш покірний слуга»). Проміжок між центром та периферією займають займенники третьої особи, оскільки вони вказують на особу, що знаходиться поза ситуацією мовлення.

Периферія функціонально-семантичного поля персональності поділяється на ближню та віддалену периферію.

До ближньої периферії належать ті граматичні форми, в яких навіть без використання займенників та знання позамовного контексту очевидно, до якої особи відноситься висловлювання. Такими є, зокрема, форми способу вираження бажання たい, たがる, てほしい, форми наказового способу, форми спрямованості дії. Оскільки ці граматичні форми вказують на особу без допомоги займенників, їх можна було б поставити в центр поля персональності, однак, оскільки додавання до цих форм особових займенників не спричиняє ніяких граматичних помилок, то це означає, що функція цих форм, хоча і є важливою, особливо в контексті японської мови, але не є необхідною.

До віддаленої периферії ФСП персональності належать ті форми, в яких без використання займенника функція позначення особи виражена неявно або не виражена зовсім. Такою є, наприклад, форма なければならない, яка може використовуватись як до першої, так і до другої та третьої особи. Також сюди відносяться займенники множини та відносні займенники 誰 та 何方, оскільки вони не вказують на конкретну особу.

Таким чином, попри особливості використання в японській мові особових займенників, вони все ще є найточнішим засобом вираження функціонально-семантичної категорії персональності, що, звісно, не зменшує ролі тих мовних засобів, які допомагають знайти особу в ситуаціях, коли особові займенники відсутні. Навпроти, не дивлячись на те, що ці засоби описані нами як периферійні, оскільки вони просто замінюють займенники, в багатьох випадках саме вони є основними указниками на особу в висловлюванні.

Література:

1. The Myth of the Subjectless Sentence. URL: <https://japanesequizzes.com/the-myth-of-the-subjectless-sentence/>
2. Алпатов В.М. Япония: язык и общество. Москва: "Муравей", 2003.
3. Алпатов В.М. Система личных местоимений 1-го и 2-го лица в современном японском языке. Теория и типология местоимений. М., 1980

Moskalov D. Functional semantic field of personality of the Japanese language

Summary. The purpose of the article is to try to analyze the structure of the functional-semantic field (FSP) of the category of personality in the Japanese language, distinguishing its core and periphery; determine the central and peripheral ways of expressing personality in the Japanese language.

The methodology is based on the principles of functional grammar.

According to the results of the work performed, it was shown that the functional-semantic field of personality in the Japanese language has the following structure: the center of the field is the personal pronouns of the first and second person, because, even despite their number and the peculiarity of the meaning of each of them, they perform the same functions as personal pronouns in other languages, namely, directly indicate a person. It can even be said that personal pronouns in Japanese are more accurate than personal pronouns in many other languages, because they indicate not only the position of the participant in the reflected situation in relation to the speech situation, but also the social, gender, and age characteristics of the participants in the speech situation, and also on the relationship between them. They perform this function more precisely and more widely than, for example, Ukrainian analogues such as "you" (the honorific meaning of which is blurred by the function of the second person plural) and do it without using peripheral lexical means (for example, "Your humble servant"). The space between the center and the periphery is occupied by third-person pronouns, because they indicate a person outside the speech situation.

The periphery of the functional-semantic field of personality is divided into near and distant periphery.

The near periphery includes those grammatical forms in which, even without the use of pronouns and knowledge of the non-speech context, it is obvious to which person the statement refers. Such are, in particular, the forms of the way of expressing desire, the forms of the imperative mood, the forms of directedness of action. Since these grammatical forms indicate the person without the aid of pronouns, they could be placed in the center of the personality field, however, since the addition of personal pronouns to these forms does not cause any grammatical errors, it means that the function of these forms, although important, especially in the context of the Japanese language, but is not necessary.

The distant periphery of the FSP of personality includes those forms in which, without the use of a pronoun, the function of identifying a person is expressed vaguely or not at all.

Conclusions. The FSP of personality in Japanese contains a core (personal pronouns) and a periphery, which includes a number of forms indicating a person. At the same time, despite the peculiarity of the use of personal pronouns in the Japanese language, they are still the most accurate means of expressing the functional-semantic category of personality, which, of course, does not reduce the role of those language tools that help to find a person in situations where personal pronouns are absent. Despite the fact that these devices are described by us as peripheral, since they simply replace pronouns, in many cases they are the main markers of the person in the statement.

Key words: Japanese language, personality, functional-semantic field.